

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Yunus Dilinden

Görk/ Görklü

(güzellik, gösteriş; gösterişli, alımlı): “Çok söz hayvan yüküdür az söz erin görküdür/ Bilene bir söz yeter canda gevher var ise”

Aktarmak

(çevirmek): “Ey nice arslanları alır aktarır ölüm” Alkış (hayır dua), birlemek (bir etmek, şirk koşmamak),

Depretmek

(kıncılatmak, oynatmak): “Benim değil bu kelecî varlık senin Yunus necî/ Çün dilime sensin kâdir sensiz lisan depretmeyem”

Sevi

(sevgi, muhabbet): “Ben gelmedim da’vi için/ Benim işim sevi için/ Dostun evi gönüllerdir/ Gönüller yapmağa geldim”

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Abluka:Kuşatma

Ahali:Topluluk

Aheste:Yavaş

Amade:Hazır

Asgari:En az

Azami:En fazla

Atılım : Hamle

Bahadır:Kahraman

Balaban:Heybetli

Bariz:Belli, belirgin

Bezeme:Süsleme

Beyhude:Boşuna

Bön:Budala

Efsun:Büyü

Cürüm:Suç

Çağlayan:Şalale

Cihan :Dünya

Debdebe:Görkem

Kürtül:Kuvvetli

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



ABAYI YAKMAK: Birisine âşık
olmak, gönül vermek

Deyimin Hikayesi



“Aba”, özellikle tekkelere mensup olan dervişlerin giydiği, kalın yün kumaştan, elbise üstüne giyilen bir çeşit üstlüktür.

XII. yüzyılda yayılmaya başlayan tasavvuf felsefesi, kısa sürede rağbet görmüş, bu felsefe etrafında çeşitli akımlar ortaya çıkmış ve zamanla her biri bir tarikatın gelişmesine yol açmıştır.

Aynı görüşe yönelen akımların odaklandığı eski tekelerde klasik olarak bir cami veya mescidin yanı sıra, şadırvan ve bir iç avlu bulunurdu. Bu dört köşe avlunun etrafında dervişan hücreleri, büyük bir dersane, mutfak, kiler, ambar gibi bölümler olurdu.

Kış aylarında dershanenin ocağı harıl harıl yanarak içeriyi ısıtırdı. Böyle bir dergâhta bir gün, sırtları abalı dervişler, Şeyh efendinin dersine ve tasavvuf bahsinde anlattıklarına o kadar dalmışlar ve kendilerinden geçmişler ki, arkası ocağa dönük olan bir dervişin sırtındaki aba, ocaktan sıçrayan kıvılcımla için için yanmaya başlamış. Dervişlerin hepsi kulak kesilmiş, Şeyhin anlattıklarını dinlemekte olduklarından, abası yanan derviş bile kendi sırtından çıkan dumanı fark etmemiş. Pir aşkına, yar aşkına (Tanrı aşkına) içi yanan derviş, dünya ateşinin farkına varmamış.

Bu olay, dilimize, şimdilerde argo olarak kabul edilen bir deyim kazandırmış.

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Akılsız başın cezasını ayaklar çeker

1- İyi düşünüp taşınmadan, hesaplamadan verdiğimiz kararlar, yaptığımız işler bizi kötü sonuçlarla karşılaştırır. Bizi çıkmaza sokup oraya buraya koşturur, yorgun düşürür. Hemen her şeyi yeni baştan yapmak durumuyla yüz yüze getirir.

2- İşin başında verilen kararın ortaya koyduğu tutum kötü sonuçlar çıkarabilir. Çıkan bu kötü sonuçların sıkıntılarını, zahmetini buyruk altında çalışanlar çeker.

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Yunus Dilinden

Bencileyin

(zarf.eski Anadolu Türkçesi. ben-cileyin “ben” zamirinin eşitlik hâli).Benim gibi,bana benzer.

**Kimseler garib olmasun hasret oduna yanmasun
Hocam kimseler olmasun şöyle garip bencileyin**

Çalab / Çalap

**(İsim. Kökü belli değildir). Eski Türkiye Türkçesi.
Müslüman Türklerin Allah
hakkında kullandıkları isimlerden biri.**

**Ulu ulu günahlarum yüz komadı bana Çalap
Hiç kimse ç âre kılmadı döndüm yine sana Çalap**

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Bin tasa bir borç ödemez. Atasözünün Anlamı

Çok tasalanmak ve üzülmekle borçtan kurtulunamaz. Çünkü borç durduğu yerde ödenmez. Borcu ödemek için bir şeyler yapmalı, harekete geçip çalışmalı, kimi çıkış yolları aranmalıdır.

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



**Püf Noktası: “Bir işin en ince,
hassas ve önemli noktası”.**

Deyimin Hikayesi

Vaktiyle testi ve çanak çömlek imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çırak kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı arzu eder olmuş. Ne yazık ki her defasında ustası ona:

— Sen, demiş, daha bu işin püf noktasını bilmiyorsun, biraz daha emek vermen gerekiyor.

Ustanın bu sonu gelmez nasihatlerinden sıkılan kalfa, artık dayanamaz ve gidip bir dükkân açar. Açar açmasına da yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar. Kalfa bir türlü bu çatlamaların önüne geçemez. Nihayet ustasına gider ve durumu anlatır.

Ustası:

— Sana demedim mi evladım, sen bu işin püf noktasını henüz öğrenmedin. Bu sanatın bir püf noktası vardır.

Usta bunun üzerine tezgâha bir miktar çamur koyar ve:

— Haydi, der, geç bakalım tezgâhın başına da bir testi çıkar. Ben de sana püf noktasını göstereyim. Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta önünde dönen çanağa arada sırada “püf!” diye üfleyerek zamanla testi çatlatarak bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir. Böylece çırak da bu sanatın püf denilen noktasını öğrenmiş olur. Her sanatın incelik gereken nazik kısmına da o günden sonra püf noktası denilmeye başlanır.

Yunus KÜRTÜL

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ PROJESİ

SÖZLÜK ÖZGÜRLÜKTÜR



Giz:Sır

Güzide:Seçkin

Habis:Kötü

Hafakan:Sıkıntı

Hakeza:Böyle

Hakir:Değersiz

Hasım: Düşman

Haşmet:Görkem

Havadis:Haber

Hibe:Bağış

Hicap:Utanma

Hiciv:Yergi

Hısım:Akraba

Hülasa:Kısacası

İcap:Gerek

İhtar:Uyarı

İllet :Hastalık

İltica:Sığınma

Kanıt:Delil